दुर्गा सप्तशती — अध्याय 9

Durga Saptashati — Chapter 9

Source: Selected 1894 ancient core — chapter 9. Also compared: Opening — physical scan 224; Ending and colophon — physical scan 236; Verified 1894 imprint — physical scan 7; Ancient Sanskrit comparison only.

प्रारम्भ — वक्ता

SPEAKER

राजोवाच।

rājovāca|

अध्याय 9 — निशुम्भ-वध

TEXT POSITION 1

विचित्रमिदमाख्यातं भगवन्भवता मम।
देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रितम्॥

vicitramidamākhyātaṃ bhagavanbhavatā mama|
devyāścaritamāhātmyaṃ raktabījavadhāśritam||

TEXT POSITION 2

भूयश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते।
चकार शुम्भो यत्कर्म निशुम्भश्चातिकोपनः॥

bhūyaścecchāmyahaṃ śrotuṃ raktabīje nipātite|
cakāra śumbho yatkarma niśumbhaścātikopanaḥ||

TEXT POSITION 3

ऋषिरुवाच।
चकार कोपमतुलं रक्तबीजे निपातिते।
शुम्भासुरो निशुम्भश्च हतेष्वन्येषु चाहवे॥

ṛṣiruvāca|
cakāra kopamatulaṃ raktabīje nipātite|
śumbhāsuro niśumbhaśca hateṣvanyeṣu cāhave||

TEXT POSITION 4

हन्यमानं महासैन्यं विलोक्यामर्षमुद्वहन्।
अभ्यधावन्निशुम्भोऽथ मुख्ययासुरसेनया॥

hanyamānaṃ mahāsainyaṃ vilokyāmarṣamudvahan|
abhyadhāvanniśumbho'tha mukhyayāsurasenayā||

TEXT POSITION 5

तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे पार्श्वयोश्च महासुराः।
संदष्टौष्ठपुटाः क्रुद्धा हन्तुं देवीमुपाययुः॥

tasyāgratastathā pṛṣṭhe pārśvayośca mahāsurāḥ|
saṃdaṣṭauṣṭhapuṭāḥ kruddhā hantuṃ devīmupāyayuḥ||

TEXT POSITION 6

आजगाम महावीर्यः शुम्भोऽपि स्वबलैर्वृतः।
निहन्तुं चण्डिकां कोपात्कृत्वा युद्धं तु मातृभिः॥

ājagāma mahāvīryaḥ śumbho'pi svabalairvṛtaḥ|
nihantuṃ caṇḍikāṃ kopātkṛtvā yuddhaṃ tu mātṛbhiḥ||

TEXT POSITION 7

ततो युद्धमतीवासीद्देव्या शुम्भनिशुम्भयोः।
शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्षतोः॥

tato yuddhamatīvāsīddevyā śumbhaniśumbhayoḥ|
śaravarṣamatīvograṃ meghayoriva varṣatoḥ||

TEXT POSITION 8

चिच्छेदास्तांश्छरांस्ताभ्यां चण्डिका स्वशरोत्करैः।
ताडयामास चाङ्गेषु शस्त्रौघैरसुरेश्वरौ॥

cicchedāstāṃścharāṃstābhyāṃ caṇḍikā svaśarotkaraiḥ|
tāḍayāmāsa cāṅgeṣu śastraughairasureśvarau||

TEXT POSITION 9

निशुम्भो निशितं खड्गं चर्म चादाय सुप्रभम्।
अताडयन्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम्॥

niśumbho niśitaṃ khaḍgaṃ carma cādāya suprabham|
atāḍayanmūrdhni siṃhaṃ devyā vāhanamuttamam||

TEXT POSITION 10

ताडिते वाहने देवी क्षुरेणासिमुत्तमम्।
निशुम्भस्याशु चिच्छेद चर्म चाप्यष्टचन्द्रकम्॥

tāḍite vāhane devī kṣureṇāsimuttamam|
niśumbhasyāśu ciccheda carma cāpyaṣṭacandrakam||

TEXT POSITION 11

छिन्ने चर्मणि खड्गे च शक्तिं चिक्षेप सोऽसुरः।
तामप्यस्य द्विधा चक्रे चक्रेणाभिमुखागताम्॥

chinne carmaṇi khaḍge ca śaktiṃ cikṣepa so'suraḥ|
tāmapyasya dvidhā cakre cakreṇābhimukhāgatām||

TEXT POSITION 12

कोपाध्मातो निशुम्भोऽथ शूलं जग्राह दानवः।
आयान्तं मुष्टिपातेन देवी तदप्यचूर्णयत्॥

kopādhmāto niśumbho'tha śūlaṃ jagrāha dānavaḥ|
āyāntaṃ muṣṭipātena devī tadapyacūrṇayat||

TEXT POSITION 13

आविध्याथ गदां सोऽपि चिक्षेप चण्डिकां प्रति।
सापि देव्या त्रिशूलेन भिन्ना भस्मत्वमागता॥

āvidhyātha gadāṃ so'pi cikṣepa caṇḍikāṃ prati|
sāpi devyā triśūlena bhinnā bhasmatvamāgatā||

TEXT POSITION 14

ततः परशुहस्तं तमायान्तं दैत्यपुंगवम्।
आहत्य देवी बाणौघैरपातयत भूतले॥

tataḥ paraśuhastaṃ tamāyāntaṃ daityapuṃgavam|
āhatya devī bāṇaughairapātayata bhūtale||

TEXT POSITION 15

तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुम्भे भीमविक्रमे।
भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ योद्धुमम्बिकाम्॥

tasminnipatite bhūmau niśumbhe bhīmavikrame|
bhrātaryatīva saṃkruddhaḥ prayayau yoddhumambikām||

Note: The selected print says शुम्भ went to fight Ambika; the comparison says to kill her. The selected action is not intensified.

TEXT POSITION 16

स रथस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः।
भुजैरष्टाभिरतुलैर्व्याप्याशेषं बभौ नभः॥

sa rathasthastathātyuccairgṛhītaparamāyudhaiḥ|
bhujairaṣṭābhiratulairvyāpyāśeṣaṃ babhau nabhaḥ||

TEXT POSITION 17

तमायान्तं समालोक्य देवी शङ्खमवादयत्।
ज्याशब्दं चापि धनुषश्चकारातीव दुःसहम्॥

tamāyāntaṃ samālokya devī śaṅkhamavādayat|
jyāśabdaṃ cāpi dhanuṣaścakārātīva duḥsaham||

TEXT POSITION 18

पूरयामास ककुभो निजघण्टास्वनेन च।
समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधविधायिना॥

pūrayāmāsa kakubho nijaghaṇṭāsvanena ca|
samastadaityasainyānāṃ tejovadhavidhāyinā||

TEXT POSITION 19

ततः सिंहो महानादैस्त्याजितेभमहामदैः।
पूरयामास गगनं गां तथोपदिशो दश॥

tataḥ siṃho mahānādaistyājitebhamahāmadaiḥ|
pūrayāmāsa gaganaṃ gāṃ tathopadiśo daśa||

Note: The selected line names ten directions with उपदिशः; the comparison has a different connecting word.

TEXT POSITION 20

ततः काली समुत्पत्य गगनं क्ष्मामताडयत्।
कराभ्यां तन्निनादेन प्राक्स्वनास्ते तिरोहिताः॥

tataḥ kālī samutpatya gaganaṃ kṣmāmatāḍayat|
karābhyāṃ tanninādena prāksvanāste tirohitāḥ||

TEXT POSITION 21

अट्टाट्टहासमशिवं शिवदूती चकार ह।
तैः शब्दैरसुरास्त्रेसुः शुम्भः कोपं परं ययौ॥

aṭṭāṭṭahāsamaśivaṃ śivadūtī cakāra ha|
taiḥ śabdairasurāstresuḥ śumbhaḥ kopaṃ paraṃ yayau||

TEXT POSITION 22

दुरात्मंस्तिष्ठ तिष्ठेति व्याजहाराम्बिका यदा।
तदा जयेत्यभिहितं देवैराकाशसंस्थितैः॥

durātmaṃstiṣṭha tiṣṭheti vyājahārāmbikā yadā|
tadā jayetyabhihitaṃ devairākāśasaṃsthitaiḥ||

TEXT POSITION 23

शुम्भेनागत्य या शक्तिर्मुक्ता ज्वलतिभीषणा।
आयान्ती वह्निकूटाभा सा निरस्ता महोल्कया॥

śumbhenāgatya yā śaktirmuktā jvalatibhīṣaṇā|
āyāntī vahnikūṭābhā sā nirastā maholkayā||

TEXT POSITION 24

सिंहनादेन शुम्भस्य व्याप्तं लोकत्रयान्तरम्।
निर्घातनिःस्वनो घोरो जितवानवनीपते॥

siṃhanādena śumbhasya vyāptaṃ lokatrayāntaram|
nirghātaniḥsvano ghoro jitavānavanīpate||

TEXT POSITION 25

शुम्भमुक्ताञ्छरान्देवी शुम्भस्तत्प्रहिताञ्छरान्।
चिच्छेद स्वशरैस्तैः शतशोऽथ सहस्रशः॥

śumbhamuktāñcharāndevī śumbhastatprahitāñcharān|
ciccheda svaśaraistaiḥ śataśo'tha sahasraśaḥ||

Note: The selected print lacks the comparison's additional "sharp" adjective for the arrows.

TEXT POSITION 26

ततः सा चण्डिका क्रुद्धा शूलेनाभिजघान तम्।
स तदाभिहतो भूमौ मूर्च्छितो निपपात ह॥

tataḥ sā caṇḍikā kruddhā śūlenābhijaghāna tam|
sa tadābhihato bhūmau mūrcchito nipapāta ha||

TEXT POSITION 27

ततो निशुम्भः संप्राप्य चेतनामात्तकार्मुकः।
आजघान शरैर्देवीं कालीं केसरिणं तथा॥

tato niśumbhaḥ saṃprāpya cetanāmāttakārmukaḥ|
ājaghāna śarairdevīṃ kālīṃ kesariṇaṃ tathā||

TEXT POSITION 28

पुनश्च कृत्वा बाहूनामयुतं दनुजेश्वरः।
चक्रायुधेन दितिजश्छादयामास चण्डिकाम्॥

punaśca kṛtvā bāhūnāmayutaṃ danujeśvaraḥ|
cakrāyudhena ditijaśchādayāmāsa caṇḍikām||

TEXT POSITION 29

ततो भगवती क्रुद्धा दुर्गा दुर्गार्तिनाशिनी।
चिच्छेद तानि चक्राणि स्वशरैः सायकांश्च तान्॥

tato bhagavatī kruddhā durgā durgārtināśinī|
ciccheda tāni cakrāṇi svaśaraiḥ sāyakāṃśca tān||

TEXT POSITION 30

ततो निशुम्भो वेगेन गदामादाय चण्डिकाम्।
अभ्यधावत वै हन्तुं दैत्यसेनासमावृतः॥

tato niśumbho vegena gadāmādāya caṇḍikām|
abhyadhāvata vai hantuṃ daityasenāsamāvṛtaḥ||

TEXT POSITION 31

तस्यापतत एवाशु गदां चिच्छेद चण्डिका।
खड्गेन शितधारेण स च शूलं समाददे॥

tasyāpatata evāśu gadāṃ ciccheda caṇḍikā|
khaḍgena śitadhāreṇa sa ca śūlaṃ samādade||

TEXT POSITION 32

शूलहस्तं समायान्तं निशुम्भममरार्दनम्।
हृदि विव्याध शूलेन वेगाविद्धेन चण्डिका॥

śūlahastaṃ samāyāntaṃ niśumbhamamarārdanam|
hṛdi vivyādha śūlena vegāviddhena caṇḍikā||

TEXT POSITION 33

भिन्नस्य तस्य शूलेन हृदयान्निःसृतोऽपरः।
महाबलो महावीर्यस्तिष्ठेति पुरुषो वदन्॥

bhinnasya tasya śūlena hṛdayānniḥsṛto'paraḥ|
mahābalo mahāvīryastiṣṭheti puruṣo vadan||

TEXT POSITION 34

तस्य निष्क्रामतो देवी प्रहस्य स्वनवत् ततः।
शिरश्चिच्छेद खड्गेन ततोऽसावपतद्भुवि॥

tasya niṣkrāmato devī prahasya svanavat tataḥ|
śiraścicchеda khaḍgena tato'sāvapatadbhuvi||

TEXT POSITION 35

ततः सिंहश्चखादोग्रदंष्ट्राक्षुण्णमहीतलान्।
असुरांस्तांस्तदा काली शिवदूती तथा परान्॥

tataḥ siṃhaścakhādogradaṃṣṭrākṣuṇṇamahītalān|
asurāṃstāṃstadā kālī śivadūtī tathā parān||

Note: The selected महीतलान् refers to ground, but its relation to the fangs is uncertain; the comparison instead mentions necks. The meaning does not silently replace the primary.

TEXT POSITION 36

कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेशुर्महासुराः।
ब्रह्माणीमन्त्रपूतेन तोयेनान्ये निराकृताः॥

kaumārīśaktinirbhinnāḥ kecinneśurmahāsurāḥ|
brahmāṇīmantrapūtena toyenānye nirākṛtāḥ||

TEXT POSITION 37

माहेश्वरी त्रिशूलेन भिन्नाः पेतुस्तथापरे।
वाराहीतुण्डघातेन केचिच्चूर्णीकृता भुवि॥

māheśvarī triśūlena bhinnāḥ petustathāpare|
vārāhītuṇḍaghātena keciccūrṇīkṛtā bhuvi||

TEXT POSITION 38

खण्डं खण्डं च चक्रेण वैष्णव्या दानवाः कृताः।
वज्रेण चैन्द्रीहस्ताग्रविमुक्तेन तथा परे॥

khaṇḍaṃ khaṇḍaṃ ca cakreṇa vaiṣṇavyā dānavāḥ kṛtāḥ|
vajreṇa caindrīhastāgravimuktena tathā pare||

TEXT POSITION 39

केचिद्विनेशुरसुराः केचिन्नष्टा महाहवात्।
भक्षिताश्चापरे कालीशिवदूतीमृगाधिपैः॥

kecidvineśurasurāḥ kecinnaṣṭā mahāhavāt|
bhakṣitāścāpare kālīśivadūtīmṛgādhipaiḥ||

समापन — पुष्पिका

COLOPHON

इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे देवीमाहात्म्ये निशुम्भवधो नाम नवमोऽध्यायः॥९॥

iti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe devīmāhātmye niśumbhavadho nāma navamo'dhyāyaḥ||9||